

Politik Bilim

Bilim ve teknoloji politikası ve uygulamadaki karmaşa

Aykut Göker

<http://www.inovasyon.org>

Türkiye'de ulusal düzeyde izlenecek bilim ve teknoloji politikasını hangi kurum belirler? Belirlenen politikayı uygulama sorumluluğu hangi kuruma aittir; uygulamada eşgüdümü kim sağlar? Yanıt, eğer yürürlükteki mevzuata bakarsanız, **BTYK** kısa adıyla bilinen Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu'dur.

Kurulun, artık her altı ayda bir, Başbakan'ın başkanlığında, neredeyse bütün bakan ve üst düzey bürokratların; sanayi ve üniversite çevrelerinden çok sayıda temsilcinin katılımıyla toplandığından haberdarsınızdır. BTYK'nın kurulmasına ilişkin 1983 tarih, 77 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin (KHK) 1. Maddesine göre, BTYK'nın kurulmasındaki amaç [daha önce de yazmıştım] "Bilim ve teknoloji alanındaki araştırma ve geliştirme politikalarının ekonomik kalkınma, sosyal gelişme ve milli güvenlik hedefleri doğrultusunda tespit edilmesi, yönlendirilmesi ve koordinasyonun sağlanmasıdır." KHK böyle diyor da, uygulamada bu gerçekleşiyor mu?

31.01.2000 tarihini taşıyan, VIII. Beş Yıllık Plân Hazırlık Çalışmaları Bilim ve Teknoloji Özel İhtisas Komisyonu Raporu'nun I sayılı ekinde önceki Plân'ın bilim ve teknoloji konuları ile ilgili öngörülerini inceleniyor ve pek çoğunun hayata geçirilemediği tespiti yapılıyordu. Uygulamadaki başarısızlığın sayılan nedenleri arasında şu ikisi son derece çarpıcıydı:

- "Türkiye'nin BTYK tarafından belirlenmiş bir bilim ve teknoloji politikası ve uygulama kararları varken [BTYK'nın 3 Şubat 1993 ve 25 Ağustos 1997 tarihli toplantılarında kabûl olunan temel politika dokümanları ve alınan uygulama kararları kastediliyor] bunun Plân'da ve Yıllık Programlar'da (2000 Yılı Programı hariç) yeterince dikkate alınmaması."
- "DPT ve TÜBİTAK arasında yeterli bir diyalog ortamının yaratılmamış olması; BTYK'nın da, genellikle, *'Bilim ve teknoloji alanındaki araştırma ve geliştirme politikalarının ekonomik kalkınma, sosyal gelişme ve milli güvenlik hedefleri doğrultusunda tespit edilmesi ve koordinasyonun sağlanması'*ndan sorumlu ve bu konuda karar almaya yetkili bir organ olarak görülmemesi ya da BTYK'nın kuruluşuna ilişkin 77 sayılı KHK'nın devlet sistemimizde *'yetki ihlâline'* neden olan bir düzenleme olarak görülmesi."

2000 yılından bu yana altı yıl geçti; VIII. Plân ömrünü doldurdu; IX.'su 2007'de yürürlüğe girmek üzere 28 Haziran'da TBMM tarafından onaylandı. Ne var ki, tespit edilen bu durum değişmedi. Geçen altı yılı bir tarafa bırakalım; şimdi elimizde yeni bir plân var ve bu plân 18 Kasım 2002'den bu yana süregelen bir "tek parti iktidarı" döneminde hazırlandı. Bakın bakalım, BTYK'nın bu döneme rastlayan, uzun vâdeli hangi kararları IX. Plân'a yansımış... Ya da IX. Plân'ın öngörülerıyla, bu plânın TBMM'ce onaylanmasından yaklaşık 4 ay sonra, 12 Eylül'de toplanan BTYK'nın aldığı kararlar arasında, rastlantısal örtüşmelerin ötesinde, sistemsel bir bütünlük bulabilecek misiniz?

İlginç olan şudur: İlgili mevzuata göre, "... kalkınma plânları ile yıllık programlar, Bakanlar Kuruluna sunulmadan önce, belirlenen amaçlara uygunluk ve yeterlilik bakımından Yüksek Plânlama Kurulu'nda (YPK) incelenir." Sekreteryâ hizmetleri DPT tarafından yürütülen YPK'ya başkanlık yapan Başbakan, sekreteryâ hizmetlerini TÜBİTAK'ın yürüttüğü BTYK'nın da başkanıdır. Demek ki Başbakan, YPK'da inceleyerek uygun bulduğu bilim ve teknoloji ile ilgili öngörülerle örtüşmeyen ya da bu öngörülerini yok sayan bir kararı, kısa bir süre sonra, BTYK başkanı olarak, onaylayabilmektedir.

Diğer ekonomik ve toplumsal faaliyet alanlarına ilişkin politikalarla sistemsel bir bütünlük içinde ele alınması gereken bilim ve teknoloji politikalarının belirlenmesi ve uygulanmasında eşgüdümün sağlanması diğer ülkelerde de önemli bir sorundur. Ama, onlarda sorun eşgüdümü daha iyi bir düzeye taşıyabilmektir. Bizde ise sorun, bırakın eşgüdümü bir yana, konuyla ilgili kamu otoritelerinin birbirlerini yok saymalarında düğümlenmektedir. Bu, Türkiye'nin bilim ve teknolojideki çıkmaz sokaklarından biridir.

CBT. 27 Ekim 2006